

Normkompetanse hos vg3-elevar med nynorsk som hovudmål – ein studie av avvikstypar og mogleg påverknad frå dialekt og bokmål

Anna K. Aaland Hellevang og Stig J. Helset

Samandrag: Denne artikkelen byggjer på ein studie av normkompetansen til eit utval avgangselevar i den vidaregåande skulen med nynorsk som hovudmål, og synleggjer kva for typar normavvik dei har, og drøftar i kva grad rettskrivinga deira er påverka av innslag frå høvesvis dialekt og bokmål. Artikkelen byggjer på ein studie av 183 tekstar skrivne av avgangselevar skuleåret 2018/2019, fordelt på tre vidaregåande skular og seks klassar i regionane Nordfjord og Sunnfjord i det tidlegare fylket Sogn og Fjordane. Studien syner at elevtekstane hadde eit gjennomsnitt på 1,7 avvik per 100 ord, og at dei mest frekvente avvika er knytte til verbbøying (25 %), konsonantisme (24 %), vokalisme (21 %) og substantivbøying (15 %). 33 % av avvika synest å botne i påverknad frå bokmål, medan 30 % synest å botne i påverknad frå dialekt, og 12 % av avvika har samanfall både med bokmål og dialekt. Vi meiner at desse funna er interessante med omsyn til kva skulen og norsklærarane bør legge vekt på for å auke normkompetansen mellom elevar med nynorsk som hovudmål.

Nøkkelord: språkveksling, fleirspråklegheit, bokmål, nynorsk, dialekt, normavvik

Keywords: code-switching, multilingualism, Bokmål, Nynorsk, dialect, norm deviations

Innleiing

Føremålet med denne artikkelen er å synleggjere normkompetansen i nynorsk til eit utval avgangselevar i den vidaregåande skulen med nynorsk som hovudmål og å drøfte i kva grad rettskrivinga deira blir

Sitering: Hellevang, A. K. A. & Helset, S. J. (2022). Normkompetanse hos vg3-elevar med nynorsk som hovudmål – ein studie av avvikstypar og mogleg påverknad frå dialekt og bokmål. I S. J. Helset & E. Brunstad (Red.), *Form og formidling knytt til nynorsken* (s. 45–67). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.175>
Lisens: CC-BY 4.0

svekka av umedvitne innslag frå høvesvis dialektale former og bokmålsformer som ikkje er tillatne i nynorsknorma. Fleire tidlegare studiar har synt at elevar med nynorsk som hovudmål har fleire avvik frå norma enn elevar med bokmål som hovudmål på lågare klassetrinn (Matre et al., 2011; Eiksund, 2017; Sønnesyn, 2020). Samstundes syner statistikken at 12,2 % av elevane i den norske grunnskulen hadde nynorsk som hovudmål i 2015/2016, medan berre 6,1 % av elevane i den vidaregåande skulen hadde nynorsk som hovudmål same året (Gunnerud, 2016). Det er med andre ord ein betydeleg del av elevane som skiftar hovudmål i løpet av skulegangen, og ein metastudie av Wold (2019, s. 82) konkluderer med at manglande normkompetanse i nynorsk er den klart viktigaste sjølvrapporterte grunnen til at elevane skiftar hovudmål frå nynorsk til bokmål.

På denne bakgrunnen meiner vi at det vil vere interessant å kartlegge kva for typar normavvik som er mest dominerande mellom avgangselevar med nynorsk som hovudmål, og kva som kan vere kjeldene til avvika, då slike kartleggingar kan seie noko om kva skulen og norsklærarane bør legge vekt på for å auke normkompetansen mellom elevar med nynorsk som hovudmål. Gjennom denne artikkelen freistar vi å gje svar på følgjande forskingsspørsmål:

1. Kva for typar avvik frå nynorsknorma er mest frekvente mellom eit utval avgangselevar i den vidaregåande skulen med nynorsk som hovudmål?
2. I kva utstrekning er det umedvitne innslag frå høvesvis dialektale former og bokmålsformer som ikkje er tillatne i nynorsknorma i tekstane til dei same elevane?

Teoretisk bakgrunn

Tidlegare studiar av avvik frå nynorsknorma

Fleire studiar har synt at ungdom som veks opp i nynorskens kjerneområde på Vestlandet, i større mon enn andre norske ungdomar er fleirspråklege, dvs. at dei i stor utstrekning både les bokmålstekstar,

nynorsktekstar og tekstar på dialekt nær skrift, og at dei i stor utstrekning sjølve vekslar mellom å skrive bokmål, nynorsk og dialekt nær skrift alt etter sjanger, medium, mottakar og situasjon (Helset & Brunstad, 2020; Vangsnes, Söderlund & Blekesaune, 2017). Andre studiar har peikt på at påverking frå bokmål kan vere ei viktig forklaring på at elevar med nynorsk som hovudmål har fleire avvik frå hovudmålet sitt enn born og unge som har bokmål som hovudmål (Bjørhusdal & Juuhl, 2017; Matre et al., 2011; Skjelten, 2013; Støfring, 2019). Studiar av Søyland (2002), Røhme (2020, s. 39) og Eiksund (2020, s. 60) syner at ein del av normavvika gjort av nynorskelevar har sitt opphav i dialekten til elevane, så vel som i bokmål. Helset (2021, s. 22) argumenterer for at den omfattande språkvekslinga mellom bokmål, nynorsk og den massive dialekt nære skrivninga som nynorskungdomen utfører på sosiale medium, kan vere viktige forklaringar på at ungdomar i det nynorske kjerneområdet har fleire avvik frå hovudmålet sitt nynorsk enn ungdomar som har bokmål som hovudmål, og han dokumenterer at ein nesten like stor del av avvika i hans materiale berre kan forklarast med påverknad frå dialekt som avvika som berre kan forklarast med påverknad frå bokmål. Helset (2021, s. 22) finn vidare at den største delen av avvika faktisk har samanfall både med den lokale dialekten og med bokmål. Felles for alle desse studiane er at dei granskar normavvik mellom elevar på barneskulen eller ungdomsskulen. I denne studien granskar vi derimot normavvik og moglege kjelder til avvik mellom avgangselevar i den vidaregåande skulen i vestlandsregionane Nordfjord og Sunnfjord.

Fjordamål

Sidan denne studien mellom anna freistar å kartlegge umedvitne innslag frå dialektale former som ikkje er tillatne i nynorsknorma i tekstar skrivne av elevar frå Nordfjord og Sunnfjord, er det turvande med ei klargjering av kva som kjenneteiknar dialekten i dette området, som gjerne er omtala som «fjordamål» (Store norske leksikon, 2021). Det er vanleg å dele det nordvestlandske dialektområdet inn i tre hovudområde: Romsdalen, Sunnmøre og Fjordane. I alle dei tre nemnde områda finn ein «e-mål», det vil seie at både infinitivar og svake hokjønnsord

endar på *-e* (Mæhlum & Røynealand, 2012, s. 95). Utlyds-*r* har falle bort i heile området. Dette gjeld både i presens av svake verb og i ubunden form fleirtal av substantiv (Mæhlum & Røynealand 2012, s. 96). Til dømes vil ein ungdom i dette området typisk seie no **kasta* (*kastar*) og fleire **jente* (*jenter*) og **hesta* (*hestar*). Innskottsvokal i adjektiv og i presens av sterke verb held seg godt både på Sunnmøre og i Fjordane. I Nordfjord står innskottsvokalen særleg sterkt, slik at ein ungdom i dette området typisk vil seie *der *kje:me ein *stor:re, *ste:rke *he:ste* (Mæhlum & Røynealand, 2012, s. 94 ff.).

Fjordamålet er vidare kjenneteikna av at adverbet *ikkje* kjem rett etter verbet og blir uttala samandrege med dette: «Va ‘kje dai heime?» (Fridtun, 2016, s. 125). Eit anna typisk trekk er at dei ubundne artiklane som på nynorsk heiter *ein* og *eit*, i fjordamålet blir uttala **e:n* og **et*, dvs. likt med austnorsk og bokmål (Eide, 2020). Vi ser her døme på at dei unge i Fjordane utviklar dialekttrekk som skil seg frå den tradisjonelle dialekten. Fridtun (2016, s. 126) skriv at talemålet hovudsakleg endrar seg ved at «svært lokale språktrekk, eller trekk som folk oppfattar som avstikkande, «gamaldagse» eller «breie», vert utskifte med meir regionale eller nasjonale former». Dei nye formene vert først tekne opp av dei unge i bygdesenter eller byar i område som Måløy, Nordfjordeid, Sandane, Stryn, Florø og Førde. Espe (2020) seier at «Dialektane endrar seg, og i min dialekt finn eg verken **vært* eller **komt*, men du finn det i språket til dei unge». Eide (2020) seier at ein i Nordfjord tradisjonelt har uttala avleiingssuffiks på *-leg* i samsvar med nynorsknorma, men at yngre etter kvart tilpassar seg eit talemål som liknar meir og meir på bokmål, dvs. at dei uttalar det som **-li(g)*. «Det går mot ei utjamning mot bokmål og avsliping av særtrekk», seier Eide (2020).

Metode og materiale

Då vi planla denne studien, tok vi mål av oss å hente inn eit høgt nok tal elevtekstar skrivne som formelle tekstar i norsk hovudmål av eit breitt nok samansett utval av vg3-elevar til at resultatane av studien kunne vere generaliserbar for vg3-elevar med nynorsk som hovudmål. Det tidlegare Sogn og Fjordane fylke var fram til det blei ein del av Vestland fylke frå

1.1.2020 det fylket i landet med høgst del av elevar som tok eksamen med nynorsk som hovudmål. Skuleåret 2016/2017 utgjorde nynorskelevane 98 % av grunnskuleelevane i fylket, medan dei utgjorde 85 % av dei vidaregåande elevane i fylket (Utdanningsdirektoratet, 2018), og derfor såg vi dette som eit eigna område å hente det empiriske grunnlaget frå. Samstundes såg vi det som ein metodisk føremøn at elevane som skulle vere med i studien, kom frå det same dialektområdet, sidan studien mellom anna freistar å kartlegge mogleg dialektpåverknad som svekkjer nynorskrettskrivinga til elevane.

På dette grunnlaget vende vi oss til norsklærarane ved seks ulike klassar ved Firda vidaregåande skule og Eid vidaregåande skule i Nordfjord og Dale vidaregåande skule i Sunnfjord med førespurnad om hjelp til å samle inn såkalla langsvarstekstar i norsk hovudmål gjennom skuleåret 2018/2019. Det var frivillig for den einkilde eleven i dei utvalde klassane om ho/han ville delta eller ikkje, og det blei innhenta samtykkeskjema frå dei som ville delta. Datamaterialet blei henta inn i samband med ein masterstudie (Hellevang, 2020a), der vi søkte og fekk innvilga løyve til å hente inn tekstane i anonymisert form hos Norsk senter for forskingsdata (NSD). Vi var berre interesserte i langsvarstekstar frå vg3-elevar med nynorsk som hovudmål, og vi fekk samtykke til å samle inn anonymiserte versjonar av langsvarstekstar frå til saman 100 elevar. Så mykje som 96 av elevane er etnisk norske, medan fire elevar har utanlandsk opphav. Sistnemnde har budd i Noreg i minst seks år og følgjer derfor vanleg læreplan i norsk. 66 av elevane var jenter, medan 34 av dei var gutar. Diagram 1 nedanfor syner elevfordelinga mellom ulike skular og studieretningar.

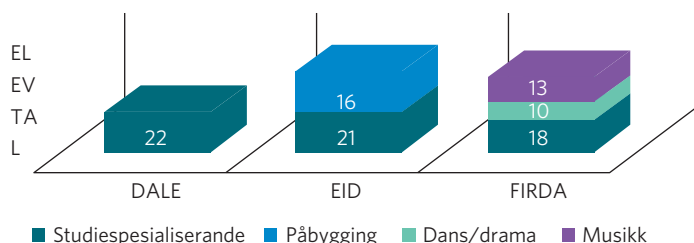

Diagram 1. Elevfordeling mellom ulike skular og studieretningar

Vi ser at 41 av elevane tilhørde Firda vidaregåande skule, medan 37 av elevane tilhørde Eid vidaregåande skule og 22 av elevane tilhørde Dale vidaregåande skule. 61 av elevane gjekk studiespesialiserande retning, medan 13 gjekk musikk, 10 gjekk dans/drama og 16 gjekk påbygging. Langsvarstekstane, som var normerte til 800 ord +/- 10 %, blei samla inn i to omgangar etter to såkalla fagdagar i norsk. Fagdagan hadde ei tidsramme på fem timar, der elevane skulle skrive svara på eigne pc-ar der dei hadde tilgang på retteprogrammet i Word og dessutan høve til å bruke nettversjonen av Nynorskordboka (Språkrådet og Universitetet i Bergen, 2020). Vi fekk inn til saman 183 langsvartekstar, dvs. at 83 % av dei 100 elevane i utvalet hadde levert to tekstar kvar, medan 17 % av elevane berre hadde levert éin tekst kvar (pga. sjukefråvær). Tekstane hadde ei gjennomsnittslengde på 903 ord, og samla sett inneheld elevtekst-korpuset 165 165 ord. For kvart mogleg normavvik funne ved manuell gjennomlesing vart det gjort oppslag i nettversjonen av Nynorskordboka (Språkrådet og Universitetet i Bergen, 2020). Ordformer frå elevtekstane som ikkje var i samsvar med gjeldande rettskriving, vart kategoriserte som avvik.

Avviksstypar

Avvika vart registrerte i åtte hovudkategoriar og 33 underkategoriar av avvikstypar. Dei åtte hovudkategoriane er: avvik i staving innanfor vokalisme og konsonantisme, avvik i bøyning av substantiv, verb, adjektiv og adverb og pronomen og determinativ og avvik i andre ordklassar og (heile) bokmålsord og dialektale ord som ikkje er i samsvar med nynorsknorma. Tabell 1 nedanfor gjev oversyn over hovudkategoriar med underkategoriar.

Vi har også registrert avvik som skuldast andre tilhøve enn slike som kan forklarast med interferens frå bokmål og/eller dialekt, men desse vil ikkje bli nærare omtala nedanfor. Følgjefeil vart ikkje talde som avvik. Dersom eleven har tenkt feil kjønn, men har rett samsvarsbøyning (jf. **di eiga identitet* i staden for *din eigen identitet*), er dette registrert som eitt avvik (sjølv om både **di* og **eiga* er feil her, sidan *identitet* er hankjønn).

Tabell 1. Avvikstypar. Oversikt over hovudkategoriar og underkategoriar

Vokalisme	Konsonantisme	Adjektiv og adverb
1. Diftong 2. Ombyte 3. Utelating 4. Tilføyning 5. Andre vokalismeifeil	1. Dobbel konsonant 2. Ombyte 3. Utelating 4. Tilføyning 5. Andre konsonantismeifeil	
Substantivbøying	Verbbøying	Pronomen og determinativ
1. Hokjønnsord får hankjønnsbøying i eintal, fleirtal 2. Hankjønnsord får hokjønnsbøying i eintal, fleirtal 3. Inkjekjønnsord får feil bøying i eintal, fleirtal 4. Andre feil i substantiv	1. a-verb blir bøygde som e-verb i presens, preteritum, perfektum partisipp 2. e-verb blir bøygde som a-verb i presens, preteritum, perfektum partisipp 3. Sterke verb blir bøygde svakt i presens, preteritum, perfektum partisipp 4. Svake verb blir bøygde sterkt i presens, preteritum, perfektum partisipp 5. St-verb blir bøygde feil i presens, preteritum, perfektum partisipp 6. Andre avvik i verbbøyinga	
Ord	Andre ordklassar	
Bokmålsord eller dialektale ord	Avvik i andre ordklassar	

Bokmålspåverknad og dialektpåverknad

Alle dei registrerte avvikstypane kan som nemnt botne i påverknad frå ulike påverkingskjelder, og då tenker vi særleg på interferens frå majoritetsspråket bokmål eller frå den lokale dialekten, som vi veit at ungdomen i det nynorske kjerneområdet legg seg tett opp mot når dei skriv i sosiale medium (jf. til dømes Helset & Brunstad, 2020). Derfor har vi også registrert kva for påverkingskjelde som (mest truleg) ligg til grunn for kvart av dei registrerte avvika i materialet. Avvik frå nynorsknorma som var i samsvar med gjeldande rettskriving i bokmål, og som ikkje samstundes var i samsvar med den lokale dialekten, vart registrerte som *bokmåls-påverknad*. Avvik frå nynorsknorma som var i samsvar den lokale dialekten, og som ikkje samstundes var i samsvar med gjeldande rettskriving i bokmål, vart registrerte som *dialektpåverknad*. Samstundes er det slik at ein

del av avvika samsvarar både med bokmål og med den lokale dialekten, slik at det er vanskeleg å seie om denne typen avvik skuldast påverknad frå bokmål eller påverknad frå den lokale dialekten eller båe delar. Slike avvik vart registrerte som *bokmålpåverknad/dialektpåverknad*.

Resultat

Det vart registrert til saman 2882 avvik i dei 183 analyserte langvarstekstane, som altså hadde ei gjennomsnittslengde på 903 ord og inneheldt 165 165 ord til saman. Dette svarar til 1,74 avvik per 100 ord, noko som ikkje overraskande er langt lågare enn funn i dei tidlegare nemnde studiane, sidan desse har kartlagt avvik i tekstar skrivne av elevar på mellomtrinnet og i ungdomsskulen, medan vi i vår studie har kartlagt avvik skrivne av avgangselevar i den vidaregåande skulen. Likevel finn vi det relevant å samanlikne funn frå vår studie med funn i dei andre nemnde studiane når det kjem til typar av avvik og moglege kjelder til avvik, då dei samla sett kan vere med på å seie noko om «kvar skoen trykkjer mest» for elevar med nynorsk som hovudmål. I dette kapittelet skal vi først sjå korleis avvika frå nynorsknorma fordeler seg på ulike hovudkategoriar og underkategoriar av avvikstypar. Deretter skal vi sjå korleis avvika fordeler seg med omsyn til om dei botnar i påverknad frå bokmål, dialekt eller båe delar.

Avvikstypar

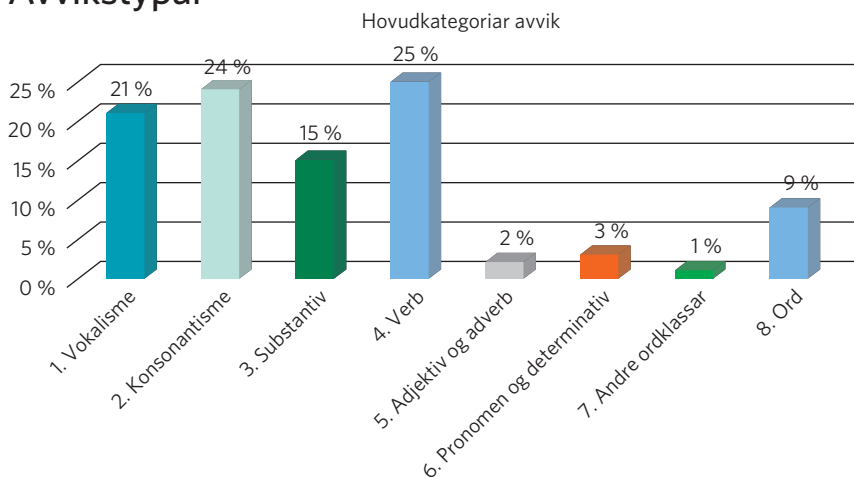

Diagram 2. Avvik i dei ulike hovudkategoriane målt i prosentar

Vi ser at avvik innanfor lydverket og innanfor bøyingsverket ikkje overraskande dominerer då desse avvika til saman utgjer 85 % av alle registrerte avvik i materialet. Vidare kan ein konstatere at avvika innanfor lydverket utgjer ein litt større del (45 %) av alle avvik enn avvika innanfor bøyingsverket (40 %). Ser vi på hovudkategoriane innanfor lydverket, kan vi slå fast at avvik innanfor konsonantisme utgjer ein litt større del av avvika (24 %) enn avvika innanfor vokalisme (21 %). Ser vi på hovudkategoriane innanfor bøyingsverket, kan vi slå fast at avvik innanfor verb-bøyinga (25 %) dominerer, samstundes som ein ikkje liten del av avvika gjeld substantivbøyinga (15 %). Derimot utgjer avvika innanfor adjektiv- og adverb-bøyinga (2 %), pronomens- og determinativbøyinga (3 %) og bøyinga innanfor andre ordklassar (1 %) berre 5 % av alle avvik. Samla sett kan vi konstatere at dei to største avvikskategoriane er verb-bøying, med 25 % av dei registrerte avvika, og konsonantisme, med 24 % av dei registrerte avvika. Vidare gjeld 21 % av avvika vokalisme, medan 15 % av avvika gjeld substantivbøying. Vi merker oss også at så pass mykje som 9 % av avvika gjeld bruk av (heile) bokmålsord eller dialektale ord.

Desse funna syner likskapstrekk med funn som er gjorde i andre studiar. Støfring (2019, s. 49) sin studie av elevtekstar på mellomtrinnet synte at konsonantisme og vokalisme var dei klart største avvikskategoriane, medan avvik i verb-bøyinga var den tredje største kategorien, tett føre avvik i substantivbøyinga. Denne studien og Støfring sin studie syner baa at det er fleire feil med konsonantisme enn vokalisme. Vidare syner baa studiane at det er fleire avvik i verb-bøyinga enn i substantivbøyinga. Funn i Røhme (2020, s. 34) sin studie, som også gjaldt elevtekstar på mellomtrinnet, syner også samanfall med funn frå vår studie. Mellom anna er verb-bøying og vokalisme to av dei tre største avvikskategoriane i hennar studie, slik dei er det i vår studie.

I det følgjande skal vi sjå nærmare på detaljane ved dei fire største hovudkategoriane i vår studie: verb-bøying, substantivbøying, konsonantisme og vokalisme. Avvik i verb-bøyinga er altså den største av alle hovudkategoriane. Det er registrert 720 avvik i verb-bøying, noko som utgjer 25 % av alle avvika i materialet. Dette samsvarar med Helset (2021, s. 20) sin studie, der 26 % av alle avvik gjaldt verb-bøying. Desse funna ligg rimeleg nær funn frå Røhme (2020, s. 34) sin studie, der avvik i

verbbøyinga utgjorde 22 % av alle avvika. Tabell 2 nedanfor syner korleis avvika i verbbøyinga fordeler seg på dei ulike underkategoriane i vårt materiale.

Tabell 2. Avvik i verbbøying fordelt på underkategoriar

Feil i verbbøying			
Underkategori		Frekvens	Relativ frekvens
1	A-verb blir bøygde som e-verb i presens	32	5 %
2	A-verb blir bøygde som e-verb i preteritum eller perfektum partisipp	0	0 %
3	E-verb blir bøygde som a-verb i presens	253	35 %
4	E-verb blir bøygde som a-verb i preteritum eller perfektum partisipp	1	0 %
5	Sterke verb blir bøygde svakt i presens	111	16 %
6	Sterke verb blir bøygde svakt i preteritum eller perfektum partisipp	79	11 %
7	Svake verb blir bøygde sterkt i presens	79	11 %
8	Svake verb blir bøygde sterkt i preteritum eller perfektum partisipp	0	0 %
9	St-verb blir bøygde feil i presens	48	7 %
10	St-verb blir bøygde feil i preteritum	0	0 %
11	Andre feil med verb i infinitiv og presens	33	5 %
12	Andre feil med verb i preteritum eller perfektum partisipp	73	10 %
Totalt		709	100 %

Vi ser at den største underkategorien er e-verb som blir bøygde som a-verb i presens med 35 % av dei registrerte avvika innanfor verbbøying. Dette utgjer 9 % av alle avvika i det samla materialet, og nær halvparten (44 %) av elevane har denne feiltyten. Dei mest høgfrequente avvika innanfor denne kategorien er: **definera (definerer)*, **kommunisera (kommuniserer)*, **meina (meiner)* og **reflektera (reflekterer)*. Denne typen avvik ser ut til å botne i dialektpåverknad, jamfør Mæhlum og Røyneland (2012, s. 96), som skriv at *utlyds-r* har falle bort i heile det nordvestlandske dialektområdet, samstundes som desse e-verba blir uttala som a-verb i den lokale dialekten. Det er vidare registrert avvik med **fungerar* i staden for *fungerer* og avvik med **visar* i staden for *viser*. Søyland (2002, s. 8) kallar dette fenomenet der elevane har prøvd å gjere ordet «meir» nynorsk enn nynorsken sjølv, for «hypernynorsk» (jf. Hellevang, 2020b).

Sterke verb som blir bøygde svakt i presens, er den nest største underkategorien med 16 % av dei registrerte avvika innanfor verbbøyinga. Dei fleste av desse verba får endinga *-er*, som altså er brot med nynorsknorma. Typiske døme er **beskriver (beskriv)*, **finner (finn)*, **legger (legg)*, **leser (les)* og **skriver (skriv)*. Søyland (2002, s. 13) har registrert fleire av dei same avvika i ein stor studie som ho gjorde av nynorsktekstar skrivne av 10.-klassingar med nynorsk som hovudmål, og argumenterer for at denne typen avvik botnar i bokmålspåverknad. Det kan ho ha rett i, men samstundes skal vi vere merksame på at svake verb av e-klassane endar på *-e* i den lokale dialekten, noko som gjer det nærliggande for unge nynorskbrukarar å tenke seg at *-e* i dialekten systematisk svarar til *-er* i nynorsk. Ein del sterke verb har også fått *e*-ending i presens, slik som til dømes **beskrive (beskriv)* og **legge (legg)*. Desse avvika botnar truleg i dialektpåverknad, jf. Mæhlum og Røyneland (2012, s. 96) som skriv at innskottsvokal i presens av sterke verb held seg godt i Fjordane.

Den fjerde største av hovudkategoriane er avvik i substantivbøyinga. Det er registrert 432 avvik i substantivbøying, noko som utgjer 15 % av alle avvika i materialet. Denne typen avvik inkluderer feil kjønn, avvik i bøying av hankjønnsord, hokjønnsord og inkjekjønnsord og ein samlekategori for andre avvik ved substantivbøyinga. Andre studiar gjer liknande funn. Helset (2021) sin studie syner at om lag 12 % av alle avvika i hans materiale botnar i avvik i substantivbøyinga, medan studien til Røhme (2020) syner at om lag 10 % av alle avvika i hennar materiale gjeld substantivbøyinga. Tabell 3 nedanfor syner korleis avvika i substantivbøyinga i vårt materiale fordeler seg på dei ulike underkategoriane.

Tabell 3. Avvik i substantivbøyinga fordelt på underkategoriar

Feil i substantivbøying		
Underkategori	Frekvens	Relativ frekvens
1 Hokjønnsord bøygde som hankjønnsord i eintal	158	38 %
2 Hokjønnsord bøygde som hankjønnsord i fleirtal	4	1 %
3 Hankjønnsord bøygde som hokjønnsord i eintal	21	5 %
4 Hankjønnsord bøygde som hokjønnsord i fleirtal	27	6 %
5 Inkjekjønnsord med avvikande bøying i eintal	28	6 %
6 Inkjekjønnsord med avvikande bøying i fleirtal	63	15 %
7 Andre avvik ved substantiv	120	29 %
Totalt	420	100 %

Vi ser at den største underkategorien er hokjønnsord som får hankjønnsbøying i eintal med 38 % av dei registrerte avvika innanfor substantivbøyinga, anten ved ubunden artikkel framfor (**ein*) eller ved bunden form eintal (**-en*). Over halvparten (54 %) av elevane har gjort denne feilen. Nokre døme på ord som fekk feil kjønn i ubunden artikkel er: *bok, gruppe, meining, sak, tid* og *utfordring*, medan **verden* (*verda*) er eit høgfrekvent avvik i bunden form eintal. I Søyland (2002, s. 7) sitt materiale har 46 % av nynorskelevane éin eller fleire feil med at hokjønnsord får hankjønnsbøying i eintal. Nesten alle dei registrerte avvika i denne underkategorien kan bøyast både som hokjønnsord og hankjønnsord på bokmål. På denne bakgrunnen er det rimeleg å rekne med at Søyland (2002, s. 7) har rett når ho skriv at «[d]et er nærliggjande å tru at hankjønnsbøyinga breier seg etter mønster frå bokmål, der felleskjønn står stadig sterkare». Samstundes peiker Furevikstrand (2020) på at talemålet mellom unge i Dale har fått preg av eit nyare regiontalemål, moglegvis etter påverknad frå Bergen. Dette er noko som Furevikstrand (2020) også ser innslag av i elevtekstar, særleg når det gjeld bruk av feil kjønn i substantiv. Dermed kan denne typen avvik botne både i påverknad frå bokmål og i påverknad frå dialekt for elevane i dette delområdet.

Vi ser at underkategorien «Andre feil med substantiv» utgjer så mykje som 29 % av alle dei registrerte avvika i substantivbøying. Ei viktig undergruppe her er avleiingar på *-ing* som har fått bokmålsavleiing på *-else*. Elevane har til dømes skrive **begynnelsen, *forståelse, *krenkelse, *kvinneundertrykkelse* og **oppfattelsen* i staden for *byrjinga, forståing, krenking, kvinneundertrykking* og *oppfatninga*. Desse formene er i samsvar med bokmålsnorma, og ved første augekast kan dette sjå ut som bokmålpåverknad – og berre det. Men Eide (2020) seier at desse *else*-orda også finst i talemålet i Nordfjord og Sunnfjord. Parr (2020) stadfestar dette: «Mange slike ord lever likevel godt i daglegspråket vårt anten ein heldt seg til den eine eller andre målforma.» Dermed er det rimeleg å rekne med at denne typen avvik like gjerne botnar i dialektpåverknad, eller kanskje heller påverknad *både* frå dialekt og frå bokmål. Noko som truleg verkar ekstra forvirrande på nynorskungdomen, er at *nokre-else*-endingar faktisk er tillatne også innanfor nynorsknorma (jf. til dømes *betennelse* og *oppstandelse*).

Inkjekjønnsord med avvikande bøyning i fleirtal er den tredje største underkategorien med 15 % av dei registrerte avvika innanfor substantivbøyninga. Ord som ofte vert bøyde feil er **mennesker*, **områder*, **dømer* og **medier* for *menneske*, *område*, *døme* og *medium*. Nynorsksenteret forklarar i ein ressurs at elevane ofte legg til ei ending i ubunden form fleirtal av inkjekjønnsord truleg for å markere ein forskjell mellom eintal og fleirtal, og pga. interferens frå bokmål (Hellevang, 2020c). I den delen av Støfring (2019) sitt materiale som gjeld substantivbøyning, er 11 % av avvika inkjekjønnsord som får hokjønnsbøyning i eintal, medan 10 % av avvika er inkjekjønnsord som får hokjønnsbøyning i fleirtal, noko som altså samsvarar bra med funna i vår studie.

Avvik i stavinga innanfor konsonantisme er den nest største av hovudkategoriane. Det er registrert 690 avvik innanfor konsonantisme, noko som utgjer 24 % av alle dei registrerte avvika i materialet. Støfring (2019, s. 56) har funne at så mykje som 31 % av alle avvik innanfor substantiv- og verbøyinga gjeld konsonantisme. Røhme (2020, s. 34) har funne at 15 % av avvika i hennar materiale gjeld konsonantisme, medan Helset (2021) har funne at 6 % av avvika i hans materiale høyrer til denne kategorien. Tabell 4 nedanfor syner korleis avvika i vårt materiale fordeler seg på dei ulike underkategoriane.

Tabell 4. Avvik innanfor konsonantisme fordelt på underkategoriar

	Feil innanfor konsonantisme					Totalt
	Dobbel konsonant	Ombyte	Utelating	Tilføyning	Andre feil	
Frekvens	145	62	368	117	0	692
Relativ frekvens	21 %	9 %	53 %	17 %	0 %	100 %

Vi ser at den største underkategorien er utelating, med 53 % av dei registrerte avvika innanfor konsonantisme. Dette utgjer nærare 13 % av alle avvika i det samla materialet, og over $\frac{3}{4}$ -delar (79 %) av elevane har denne feiltypen. Dei fleste avvika gjeld bortfall av konsonant i slutten av ordet. Om lag halvparten (49 %) av desse avvika er registrert både i denne kategorien og i ein underkategori verb som gjeld e-verb som blir bøyde som a-verb i presens (jf. ovanfor). Eit anna avvik som også går att, er **seie*

for *seier*. I substantiv er mellom anna *dagar, dialektar, kvinner* og *setningar* ofte skrivne **daga, *dialekta, *kvinne* og **setninga*. Det er grunn til å rekne med at alle desse typane av avvik botnar i påverknad frå den lokale dialekten, jamfør Mæhlum og Røyneland (2012, s. 96).

Avvik knytt til enkel og dobbel konsonant er den nest største underkategorien med 21 % av den totale mengda avvik innan konsonantisme. I denne underkategorien er det registrert avvik med dobbel konsonant som blir enkel konsonant, og avvik med enkel konsonant som blir dobbel konsonant. Det er også registrert dobbel konsonant som får annan dobbel konsonant eller to ulike konsonantar. Nesten $\frac{3}{4}$ (72 %) av desse avvika gjeld enkel konsonant som blir skriven med dobbel konsonant, slik som til dømes *nok, tør, set, sit* og *vil* som ofte blir skrivne **nokk, *tørr, *sett, *sitt* og **vill*. Det er grunn til å rekne med at denne typen avvik botnar i dialektpåverknad. Samstundes er det ein god del døme på at dobbel konsonant blir bytt ut med annan konsonant, slik som til dømes **falt, *fant* og **forsvant* i staden for *fall, fann* og *forsvann*. Her er det tale om samanfall med bokmålsnorma, og til ein viss grad også samanfall med dialekten til dei unge vaksne som er med i vår studie. Dermed kan det vere grunn til å rekne med at denne typen avvik i alle fall botnar i påverknad frå bokmål, men i nokre tilfelle også i påverknad frå den lokale dialekten.

Den tredje største av hovudkategoriane er avvik i staving innanfor vokalisme. Det er registrert 605 avvik innanfor vokalisme, noko som utgjer 21 % av alle dei registrerte avvika i materialet. Støfring (2019, s. 52) har funne at 27 % av alle avvik innanfor substantiv- og verbbøyinga gjeld vokalisme, medan 27 % av avvika i Røhme (2020, s. 34) sitt materiale og 13 % av avvika i Helset (2021, s. 20) sitt materiale gjeld denne kategorien. Tabell 5 nedanfor syner korleis avvika fordeler seg på dei ulike underkategoriane i vårt materiale.

Tabell 5. Avvik innanfor vokalisme fordelt på underkategoriar

	Feil med vokalisme (lydverket)					Totalt
	Diftong	Ombyte	Utelating	Tilføyning	Andre feil	
Frekvens	121	346	106	46	7	621
Relativ frekvens	19 %	56 %	17 %	7 %	1 %	100 %

Vi ser at ombyte er den største underkategorien med 56 % av dei registrerte avvika innanfor vokalisme. Ombyte av vokal i avleiingssuffikset *-leg* dominerer denne underkategorien, og dei mest frekvente feila er **alvorlig* (*alvorleg*), **dårleg* (*dårleg*), **forferdelig* (*forferdeleg*) og **tydelig*/**tydeligvis* (*tydeleg*/*tydelegvis*). Desse orda fell saman med bokmålsnorma, noko som peiker i retning av at bokmålspåverknad kan vere grunnen til desse feila. Samstundes seier Eide (2020) at sjølv om ein i den tradisjonelle dialekten i midtre Nordfjord uttalar denne typen ord med *leg*-ending, så kan ein høyre klare tendensar til at mange unge uttalar dei med *li(g)*-ending. Det same gjeld ifølgje Furevikstrand (2020) i Dale i Sunnfjord. Dermed er det rimeleg å rekne med at denne typen avvik like gjerne botnar i dialektpåverknad, eller kanskje heller påverknad *både* frå dialekt og frå bokmål. Det same kan seiast om det einskildordet i underkategorien ombyte som det er registrert flest feil med, nemleg **være* i staden for *vere*, som også er den mest frekvente i Støfring (2019, s. 52) sitt materiale. Eit anna einskildord som har mange registrerte avvik innanfor ombyte, er **skreve* i staden for *skrive* i perfektum partisipp. Skaaden (2007, s. 41) omtalar e-lyden og i-lyden i dialekten i Gloppemålet i Midtre Nordfjord, der ho har registrert fleire ord der folk flest brukar *e* i talemålet, medan det på nynorsk skal vere *i*. Eide (2020), Espe (2020) og Øvrebust (2020) seier **skreve* er ein del av talemålet blant elevane frå Nordfjord og Sunnfjord. Dette avviket botnar derfor truleg i påverknad frå den lokale dialekten.

Feil med diftong er den nest største underkategorien med 19 % av den totale mengda avvik innan vokalisme. Særleg vanlege feil er **en* i staden for *ein* og **et* i staden for *eit*. Så mykje som 17 % av elevane har skrive feil med **en* og 15 % av elevane har skrive feil med **et*. Eide (2020) seier at dette kan sjå ut som bokmålspåverknad, då avvika har samanfall med bokmålsnorma, men argumenterer for at avvika like gjerne kan botne i påverknad frå dialekt fordi desse avvika også fell saman med dialekten til dei unge i regionen. Noko av det same kan seiast om diftongen *øy* som blir til monoftongen *ø*, slik som i til dømes *høyre* som ofte blir skrive **høre*.

Den tredje største underkategorien er utelating, med 17 % av dei registrerte avvika innanfor vokalisme. Ein fellesnemnar for desse avvika er at utelating skjer i slutten av ordet der vokalane *-e* eller *-a* har falle bort.

Nesten kvart tredje avvik i denne underkategorien gjeld ordet *sei*, som ofte blir skrivne **sei*. Russdal-Hamre (2020, s. 279) har undersøkt den nynorske rettskrivingskompetansen til lærarstudentar og funne avvik med **sei* som ho meiner kan skuldast påverknad frå dialekten til studentane, dersom dei kjem frå eit område der apokope er vanleg: «I tillegg er det vanleg i fleire dialektar på Vestlandet som ligg utanfor apokopeområdet, å bruka «sei» i infinitiv.» Espe (2020) støttar Russdal-Hamre: «*Sei* blir brukt i talemålet. Det er ei forenkling som har breidd seg i Nordfjord.» Søyland (2002, s. 16) har også registrert verbformer som **gjer/gjør*, **sei*, **spør* og **ver/vær*, og forklarar dette med at på delar av Vestlandet er det vanleg å kutte infinitivsendinga i visse verb.

Bokmålspåverknad og dialektpåverknad

I gjennomgangen av dei ulike avvikstypene ovanfor har vi også drøfta moglege kjelder til avvika. Diagram 3 nedanfor gjev eit samla oversyn over moglege kjelder til avvika. Oversynet syner at påverknad frå høvesvis dialekt og bokmål synest å vere ein vesentleg faktor i rettskrivinga til vg3-elevane i Nordfjord og Sunnfjord skuleåret 2018/2019.

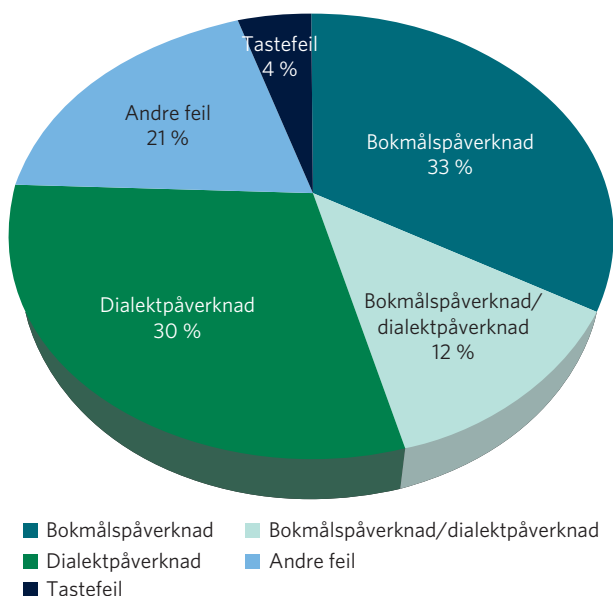

Diagram 3. Oversyn over moglege kjelder til avvik

Vi ser at tre av fire avvik (75 %) er knytt opp mot bokmålspåverknad og/eller dialektpåverknad. Figuren syner at 33 % av dei registrerte avvika gjeld reine bokmålsavvik, medan 30 % er reine dialektavvik. I tillegg har 12 % av avvika samanfall både med bokmål og dialekten til elevane, noko som gjer det vanskeleg å avgjere kva for ein av delane dei botnar i. Kvart fjerde avvik (25 %) i materialet kan ikkje bli forklart verken med påverknad frå dialekten til elevane eller med påverknad frå bokmål. Ein del av desse avvika gjeld hypernynorsk, som vi alt har vore inne på. Til dømes skriv mange elevar **meinar* for *meiner*, medan det heiter *meina* i den lokale dialekten og *mener* på bokmål. Andre avvik botnar truleg i at elevane ikkje har lært seg grammatikkreglane, til dømes ved at svake verb blir bøygd som om dei var sterke. Ein monaleg del av elevane skriv **lev* for *lever*, medan det heiter *leve* i den lokale dialekten og *lever* på bokmål, som på nynorsk.

Vi ser altså at 1/3 av avvika i vår studie har samanfall med bokmålsnorma. I andre studiar er samanfallet jamvel høgre. Bjørhusdal og Juuhl (2017, s. 101) sin studie synte at 43 % av avvika i elevtekstar på 6. tinn hadde samanfall med bokmålsnorma. Vidare synte Røhme (2020, s. 39) sin studie at 47 % av avvika i elevtekstar på mellomtrinnet hadde bokmålsamanfall. Studien til Støfring (2019), som gjaldt verb- og substantivbøying i elevtekstar frå 7. trinn, synte at 40 % av avvika var samanfallande med formverket i bokmål. Helset (2021) sin studie synte at 29 % av avvika berre kunne skuldast påverknad frå bokmål, medan så mykje som 30 % av avvika kunne skuldast påverknad frå bokmål og/eller dialekt, dvs. at dei hadde samanfall med baa. Eit vesentleg moment her er at Helset (2021) skilde ut former som både hadde samanfall med bokmål og med den lokale dialekten som ein eigen kategori, medan dei andre studiane berre talde bokmålsavvik (Bjørhusdal & Juuhl, 2017; Støfring, 2019) eller bokmålsavvik og dialektavvik kvar for seg (Røhme, 2020). Det at ein så stor del av avvika har samanfall med bokmål, kan ha si forklaring i at sjølv ungdomen i det nynorske kjerneområdet både les og skriv store mengder tekst på det nasjonale majoritetsspråket bokmål, kanskje jamvel meir enn dei les det lokale majoritetsspråket nynorsk (jf. til dømes Helset & Brunstad, 2020).

I denne studien har vi sett at det særleg er innanfor substantivbøyinga vi finn mykje bokmålsamanfall. Det gjeld hokjønnsord som får hankjønnsbøying i eintal, slik som **en sak* for *ei sak* og **verden* for *verda*.

Det gjeld også hankjønnsord bøygde som hokjønnsord i fleirtal, slik som **reklamer* for *reklamar*. Vidare gjeld det inkjekjønnsord som har fått endinga *-er*, slik som **områder* for *område*. Derimot har vi i vårt materiale funne relativt få døme på avvik innanfor verbbøying, konsonantisme og vokalisme som berre fell saman med bokmålsnorma, utan at det samstundes er samanfall med den lokale dialekten.

Avvik som har samanfall med den lokale dialekten, men ikkje med bokmål, utgjorde 30 % av alle avvika i vår studie. Til samanlikning synte studien til Helset (2021, s. 21) at 23 % av avvika i hans materiale botna i påverknad frå dialekt, medan 18 % av avvika i Røhme (2020, s. 39) sitt materiale hadde samanfall med dialekten til elevane. Det at ein så pass stor del av avvika har samanfall med dialekt, kan ha si forklaring i at elevane har ei oppfatning om at det går bra å bygge på dialekten når dei skal skrive nynorsk, samstundes som dei strekker det for langt, ved at dei skriv dialektale former som ligg utanfor nynorsknorma. Ei anna mogleg forklaring som særleg Helset (2021) har vore inne på, er at den massive dialektneare skrivinga som vi veit at særleg ungdomen på Vestlandet driv med i sosiale medium, kan forsterke denne problematikken ved at dei «dreg med seg» unormerte former frå snakkeskrivinga i SoMe over i formelle nynorsktekstar i skulen.

Vi har sett at det i vårt materiale særleg er innanfor verbbøyinga vi finn avvik som har samanfall med den lokale dialekten. Det gjeld då ikkje minst e-verb som blir bøygde som a-verb i presens, slik at *meiner*, *definerer*, *appellerer* og *kommuniserer* blir skrivne **meina*, **definera*, **appellera* og **kommunisera*. I desse døma har også utlyds-*r* falle bort. Vi har også ein del døme på bortfall av *-er* i presens av verb, slik som **sei* for *seier*. Vidare har vi ein del sterke verb som har fått feil vokal i perfektum partisipp, særleg **skreve* for *skrive*. Det er også ein del tilfelle av substantiv i ubunden form fleirtal som får bortfall av utlyds-*r*, **daga* for *dagar*. Espe (2020) og Øvrebust (2020) seier at dei unge også tek i bruk nyare dialektale former som **vert* og **komt* i staden for *vore* og *kome*.

Vidare er det altså slik at 12 % av alle avvika i vårt materiale kan botne i påverknad anten frå dialekt eller frå bokmål eller båe delar. Her er det tale om avvik frå nynorsknorma som fell saman med bokmålsnorma, men som også finst i talemålet til elevane frå Nordfjord og Sunnfjord. Vi

har sett at det særleg er innanfor vokalisme vi finn denne typen avvik i vårt materiale. Særleg vanleg er det at elevane brukar monoftong i staden for diftong, slik som **en* i staden for *ein* og **et* i staden for *eit*. Vi har også døme på avvik som kan botne både i bokmålspåverknad og dialektpåverknad innanfor konsonantisme, slik som **fant* for *fann*, og verbbøyinga, der vi mellom anna finn det høgfrequente avviket **være* for *vere*.

Konklusjon

Føremålet med denne studien var å kartlegge normkompetansen til og normavvik hos vg3-elevar med nynorsk som hovudmål, og å granske i kva grad rettskrivinga til elevane er påverka av innslag frå høvesvis dialekt og bokmål. Det empiriske grunnlaget for studien var 183 langsvartekstar skrivne av 100 vg3-elevar fordelt på tre skular og seks klassar i regionane Nordfjord og Sunnfjord skuleåret 2018/19. Normavvika er registrerte i åtte hovudkategoriar med totalt 33 feiltypekategoriar. Totalt viser granskinga at elevar med nynorsk som hovudmål hadde eit gjennomsnitt på 1,7 avvik per 100 ord.

Storparten av avvika er registrerte i fire hovudkategoriar: verbbøying (25 %), konsonantisme (24 %), vokalisme (21 %) og substantivbøying (15 %). Dei største underkategoriane av avvik innanfor kvar av desse hovudkategoriane er som følgjer: e-verb som blir bøygd som a-verb i presens, substantiv der hokjønnsord får hankjønnsbøying i eintal, utelating og ombyte. Desse hovudtrekka finn vi att også i Støfring (2019), Søyland (2002), Røhme (2019) og Helset (2021) sine studiar, om enn med ein del variasjonar.

Ein tredjedel av avvika ser ut til å botne i bokmålspåverknad (33 %), men ein nesten like stor del ser ut til å botne i dialektpåverknad (30 %). I tillegg er det slik at 12 % av avvika har samanfall både med bokmål og med talemålet til elevane. Desse avvika kan altså botne i påverknad anten frå bokmål eller frå dialekt eller bae delar. Berre ein fjerdedel av avvika (25 %) i denne studien let seg forklare av andre årsaker, medan tre fjerdedel (75 %) har samanfall anten med bokmål eller den lokale dialekten eller bae delar. Helset (2021) sin studie syner at 82 % av alle avvika i hans

materiale har bokmåls- og/eller dialektsamanfall, medan det tilsvarende talet i Røhme (2020) sin studie er 64 %.

I denne artikkelen har vi peikt på at det store innslaget av interferens frå bokmål kan botne i at sjølv ungdomen i det nynorske kjerneområdet både les og skriv store mengder tekst på det nasjonale majoritetsspråket bokmål, kanskje jamvel meir enn dei les det lokale majoritetsspråket nynorsk. Når det gjeld det store innslaget av dialektale avvik, har vi trekt fram at éi mogleg forklaring er at elevane gjerne har ei oppfatning om at det går bra å bygge på dialekten når dei skal skrive nynorsk, samstundes som dei strekker det for langt, ved at dei skriv dialektale former som ligg utanfor nynorsknorma. Ei anna mogleg forklaring som vi har vore inne på, er at den massive dialektnære skrivinga som vi veit at særleg ungdomen på Vestlandet driv med i sosiale medium, kan forsterke denne problematikken ved at dei «dreg med seg» unormerte former frå snakkeskrivinga i SoMe over i formelle nynorsktekstar i skulen. Vonleg kan funna i denne artikkelen gje tildriv for utarbeiding av ein språkdidaktikk for elevar med nynorsk som hovudmål.

Abstract

Norwegian has two written standards with equal official status, Bokmål and Nynorsk, which are mutually intelligible and which to a great extent overlap in syntax and lexis. Furthermore, both standards allow an unusual amount of variation between alternative spelling and inflectional forms, representing different stylistic sub-varieties. According to the Norwegian subject curriculum children and young people should develop awareness of linguistic diversity and learn to read and write both Bokmål and Nynorsk. This can lead to confusion when young writers attempt to learn standard orthography and morphology. This article investigates the written language proficiency level among final-year secondary school students with Nynorsk as their primary language form. The aim is to examine to what extent and in what ways do texts written by students with Nynorsk as their primary language form deviate from the written standard, and to what extent Norwegian Bokmål or a student's dialect affects the student's mastery of the official Nynorsk norm.

The discussion is based upon a linguistic analysis of 183 texts authored by 100 final-year secondary school students from three separate schools and six different classes in the regions of Nordfjord and Sunnfjord in Western Norway during the school year of 2018/19. The words deviating from the official Nynorsk norm were registered and categorized into eight main categories and 33 subcategories. The study shows that the students who use Nynorsk as their first language had an average of 1.7 word deviations per 100 words. The most frequent deviations are related to verb conjugation, consonants, vocalism and noun declension. As many as three of four spelling mistakes are derived from the student's dialect and/or Bokmål, with an approximately equal share from each of them.

Anna K. Aaland Hellevang
Høgskulen i Volda
Sophus Lie-vegen 3
Postboks 174
NO-6771 Nordfjordeid
anna.kirsten.hellevang@vlfk.no

Stig J. Helset
Høgskulen i Volda
Postboks 500
NO-6101 Volda
stig.jarle.helset@hivolda.no

Litteratur

- Bjørhusdal, E. & Juuhl, G. K. (2017). Bokmålsavvik frå nynorsknorma i sjetteklassetekstar. *Maal og Minne*, 109(1), 93–121.
- Eide, O. (2020). Dialektar i Gloppen og Nordfjordeid. [Datsett].
- Eiksund, H. (2017). Eitt språk – to kompetansar: føresetnader for sidemål. I B. Fondevik & P. Hamre (Red.), *Norsk som reiskaps- og danningfag* (s. 258–283). Samlaget.
- Eiksund, H. (2020). Å kunne skilje bokmål frå nynorsk frå dialekt: Skriveutvikling hos eit utval elevar frå sjetten til tiande trinn. *Maal og minne*, 112(1), 27–64.
- Espe, T. (2020). Dialektar i Nordfjord. [Datsett].

- Fridtun, K. (2016). Du hæire ka dai saie. I J. Tvinneim (Red.), *Nordfjordboka. Kulturhistorisk vegvisar* (s. 124–127). Selja Forlag.
- Furevikstrand, T. E. (2020). Påverknad frå dialekt og bokmål. [Datasett].
- Gunnerud, S. M. (2016, 6. oktober). Ny statistikk: Elever går over til bokmål på videregående. <https://www.riksmallsforbundet.no/statistikk-elever-gar-bokmal-pa-videregaende/>
- Hellevang, A. K. (2020a). *Normkompetanse hos vg3-elevar med nynorsk som hovudmål* [Masteroppgåve, Høgskulen i Volda]. Bravo. <https://bravo.hivolda.no/hivolda-xmlui/handle/11250/2836711>
- Hellevang, A. K. (2020b, 3. september). Bør øve rettskriving på mellomtrinnet. Nynorsksenteret. <https://nynorsksenteret.no/blogg/bor-ove-rettskriving-pa-mellomtrinnet>
- Hellevang, A. K. (2020c, 6. juli). *Nynorsk som hovudmål*. <https://sprakloyper.uis.no/fagovergripende-lesing-og-skriving/nynorsk-rettskriving/nynorsk-som-hovudmal/fagfilm-nynorsk-som-hovudmal-del-1>
- Helset, S. J. & Brunstad, E. (2020). Språkveksling på grunnlag av tekstnormer og mottakarforventingar mellom ungdomar i det nynorske kjerneområdet. I G. K. Juuhl, S. J. Helset & E. Brunstad (Red.), *Vilkår for nynorsk mellom barn og unge* (s. 93–118). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.106>
- Helset, S. J. (2021). Norm competence among multilingual youth in Western Norway. *Linguistic Minorities in Europe*. <https://doi.org/10.1515/lme.14813238>
- Matre, S., Berge, K. L., Evensen, L. S., Fasting, R. B., Solheim, R. & Thygesen, R. (2011). *Developing national standards for the teaching and assessment of writing. Rapport frå forprosjekt Utdanning 2020*. Skrivsesenteret, Høgskulen i Sør-Trøndelag.
- Mæhlum, B. & Røyneland, U. (2012). *Det norske dialektlandskapet*. Cappelen Damm Akademisk.
- Parr, V. (2020, 24. februar). *Ytring: Eit gammalt ord*. Nynorsksenteret. <https://nynorsksenteret.no/blogg/eit-gammalt-ord>
- Russdal-Hamre, B. (2020). Lærarstudentar og nynorsk rettskriving. I G. K. Juuhl, S. J. Helset & E. Brunstad (Red.), *Vilkår for nynorsk mellom barn og unge* (s. 259–282). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.106>
- Røhme, T. Ø. (2020). Bokmåls- og talemålsavvik i nynorske elevtekstar. Ein kvantitativ studie om bokmåls- og talemålsavvik i tekstar skrivne av elevar med nynorsk som hovudmål [Masteroppgåve, UiT Noregs Arktiske Universitet]. Mунin. <https://munin.uit.no/handle/10037/18872>
- Skjelten, S. M. (2013). *Jakta på kvalitetsforskjellar i elevane sine tekstar: kva skil gode tekstar frå middels gode?* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo]. Duo vitenarkiv. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/35770>

- Skaaden, K. (2007). ”No tykkje eg vi snakka likt, allje”. Ei sosiolingvistisk gransking av språk, haldningar og lokal identitet i Gloppen [Masteroppgåve, Universitetet i Bergen].
- Språkrådet og Universitetet i Bergen. (2020). *Nynorskordboka*. ordbokene.no
- Store norske leksikon. (2021). https://snl.no/dialekter_i_Sogn_og_Fjordane
- Støfring, A. S. (2019). *Rettskriving i nynorsk og bokmål: Ein studie av substantiv og verb i tekstar skrivne av elevar på 7. trinn* [Masteroppgåve, Høgskulen på Vestlandet]. HVL Open. <https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmlui/handle/11250/2605894>
- Sønnesyn, J. (2020). Skulen som språkplanleggar. Kva seier ungdomsskuleelevar om vilkåra for å læra nynorsk som hovudmål. I G. K. Juuhl, S. J. Helset & E. Brunstad (Red.), *Vilkår for nynorsk mellom barn og unge* (s. 203–233). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.106>
- Søyland, A. (2002). *Typar feil i nynorsk*. Språkrådet. <https://www.sprakradet.no/localfiles/nynoo2aso.pdf>
- Vangsnes, Ø. A., Söderlund, G. & Blekesaune, M. (2017). The effect of bidialectal literacy on school achievement. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 20(3), 346–361.
- Wold, I. (2019). Kvifor ikkje nynorsk? Eit metaperspektiv på sju studiar om språkbortval i randsoner. *Målbryting*, 10. 77–99.
- Øvrebust, R. (2020). Dialektar i Sunnfjord. [Datasett].

